

Pocena potreba deteta

Sanela Slavković

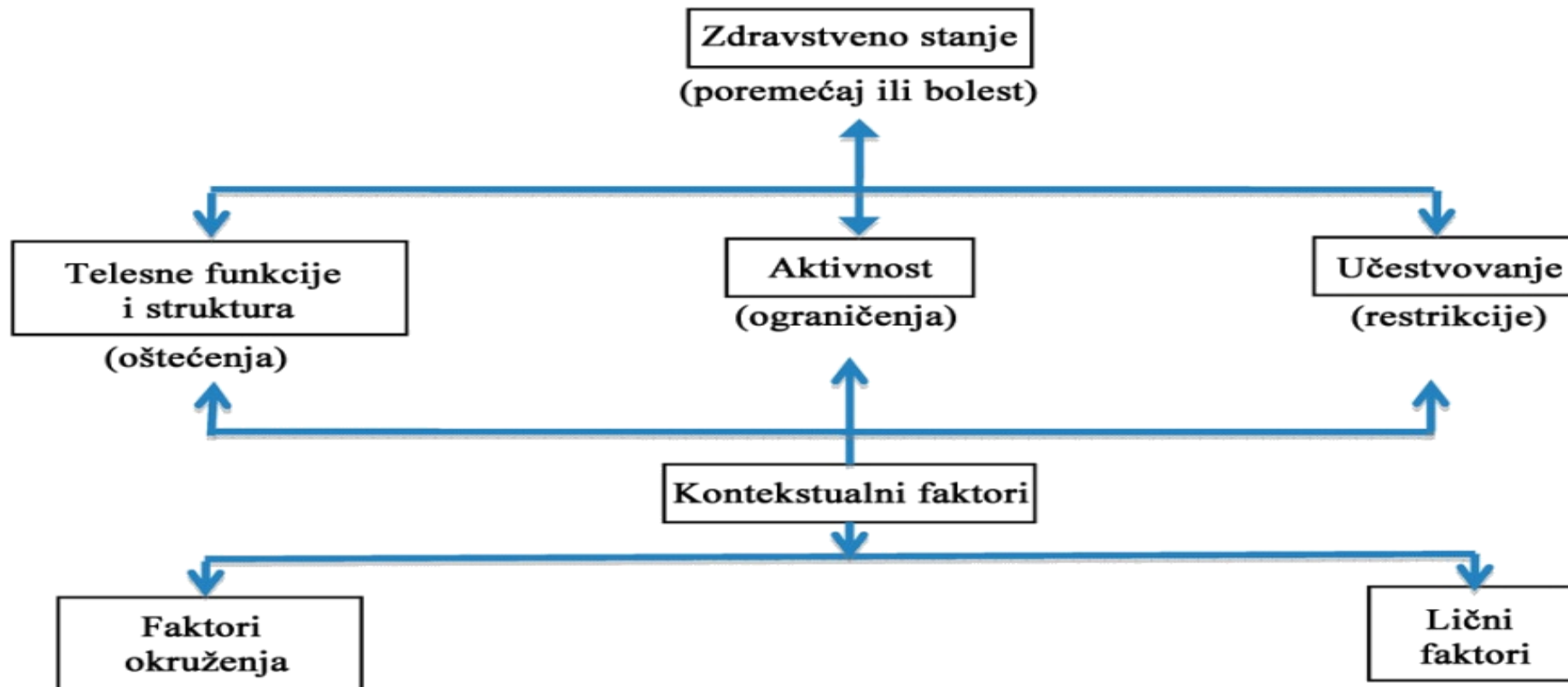

Procena

- Procena – način razmišljanja i pristupa
- Da li Vam izazov sa kojim dete dolazi definiše instrumente procene?
- Da li u svom svakodnevnom radu vršite procenu u odnosu na razvojne domene?

Međunarodna klasifikacija funkcionisanja i zdravlja (MKF) (International Classification of Functioning (ICF) and Health)

MKF

Postoje dva kvalifikatora za Aktivnosti i učestvovanje:

- **Kapacitet** – opisuje sposobnost pojedinca da izvrši aktivnost – „*šta može*“, nezavisno od konteksta – najbolju sposobnost da izvrši zadatak ili aktivnost u *standardizovanom ambijentu (okruženju)*. Ovaj kvalifikator ima za cilj da reflektuje najveći mogući nivo funkcionisanja određene osobe u zadatom momentu.
- **Izvođenje** – opisuje sposobnost pojedinca da izvrši aktivnost – „*šta osoba radi*“, u sredini gde boravi. Ovaj koncept *stvarnih aktivnosti u stvarnom životu* ima uticaj na performanse.

Procena

- Razmatranje potreba deteta i porodice
- Porodice treba da budu centar pažnje u programima rane intervencije (Freedman & Capabianco, 2000).
- Generalno, osnovna uloga roditelja jeste podrška detetovom razvoju i ukoliko su oni svesniji svoje uloge i mogućnosti da stimulišu razvoj svoje dece, to će pozitivno uticati na interakciju roditelj-dete.

Procena

- PORODICA:
  - Povećana stopa razvoda, nedostatak podrške proširene porodice
  - Članovi porodice su značajni komunikacioni partneri i kompetentni da razviju dečiji potencijal i daju inicijalne informacije (razume nalog ili kontekst)
  - Prave komunikacione prilike ne remete porodičnu rutinu

DETE

razvojni domeni ----- razvojni profil

(motorički status/govor, jezik, komunikacija/kognitivni status, socio-emocionalni status)

INTERAKCIJA

Da li na osnovu procene govora, jezika i komunikacije može da se definiše koje sredstvo iz domena AAK je naprikladnije?

Procena

- Motoričke sposobnosti
- Senzorna obrada
- Govorno-jezičke sposobnosti
- Intelektualne sposobnosti
- Socio-emocionalna obeležja
- Interesovanja
- ...

STANJA

IZAZOVI

TEŠKOĆE

Rezultati procene

- Često imamo zaključke koji idu u pravcu teškoća/stanja/dg

... smetnje u psihomotornom razvoju

... usporen govorno-jezički razvoj

... odstupanja u ... x... razvoju

DETE

Kroz procenu treba da dođemo do potreba/podrške

Procenjujemo:

Stepen složenosti AT rešenja (nisko ili viskotehnološko rešenje)

Zadatak

Rečnik (obim, aktivnost,...)

Način prikaza rečnika (slike, simboli,...)

Način pristupa (dodir, pogled, taster,...)

DETE

- Zahtev roditelja:
  - a) Kupi visokotehnološki uređaj
  - b) Želi da se izradi komunikaciona knjiga

Using speech generating devices to communicate during play

NEMA OPŠTIH REŠENJA!

DETE

- Proces procene se usmerava na dete i sve aspekte komunikacije u kojima učestvuje ili ne učestvuje, a NE isključivo na tehnologiju....
- Ako se odlučimo da će ipak ići u pravcu tehnologije...

Stepen složenosti AT rešenja

KOMUNIKACIONA TABLA

- Prikaz skupova simbola kojima se omogućava učestvovanje osobe u interakciji s drugim osobama tokom rutine/aktivnosti
- Simbol mogu predstavljaju reč ili frazu
- Više tabli može da se integriše u komunikacijsku knjigu

Rečnik – obim i sadržaj

- Obim: sržni i prošireni

Sadržaj zavisi od:

- repertoara aktivnosti
- tema komunikacije
- učestalosti korišćenja u jednom danu
- ...

Način prikaza

- Simboli
- Slike

Način pristupa

- **Karakteristike tastera su različite** veličina, oblik i kontaktna površina, broj tastera na AT sredstvu (pojedinačni, višestruki, tastatura), operativna količina snage koja treba da bi se pokrenuo i fidbek tastera

- **Previkači/Tasteri se aktiviraju:**

- pokretom
- pritiskom
- uz protok vazduha
- svetlom
- zvukom
- ...

Vodič kroz proceduru

- SETT - Džoj Zabala; instrument koji pomaže članovima tima da donesu odluku o korišćenju nekog sredstva (odabir) i dokumentuje ceo proces dolaženja do rešenja.

http://joyzabala.com/uploads/Zabala_SETT_Scaffold_Consideration.pdf

S - **S**tudent

E - **E**nvironment

T- **T**ask

T – **T**ools

KORISNIK

OKRUŽENJE

ZADATAK

ALAT

Vodič za proceduru

- Postupak se realizuje korak po korak, čime se izbegava propuštanje važnih detalja - omogućava podršku posebno novim profesionalcima
- Pomaže timovima da saraduju
- Podstiče različite poglede na dete i njegovu situaciju
- Standardi za pisanje izveštaja (IRK, nabavku,...)

SETT

- Razmatramo lične faktore, ali i detetove sposobnosti i teškoće
- Postavljaju se pitanja koja su preporučena iz ovih oblasti, ali se sve dopunjuje opservacijama, intervjui i drugim načinima prikupljanja podataka.
- Osnovno je da se članovi tima usaglašavaju (moguće je da imaju različite poglede na situaciju).

SREDSTVO

SPOSOBNOST —————> *NAPREDAK*

Skala za razmatranje potreba za asistivnom tehnologijom

Ime:	Datum rođenja:	Datum popunjavanja:
Kontakt ili lokacija:		
Osobe koje učestvuju u razmatranju:		

1. Procenite svaki od navedenih domena i obeležite one u kojima osoba zbog invaliditeta ima problem da funkcioniše što je moguće samostalnije. Procenite ciljeve plana usluga da biste utvrdili da li postoje neka funkcionalna ograničenja koja će ometati napredak.

Fizički: (zdrav(je), motoričke sposobnosti, sedenje, nameštanje)	Školsko postignuće: Osnovno i sadržinsko čitanje; Razumevanje pročitano; Matematika, računanje, zaključivanje i primena; Pisano izražavanje; Usmeno izražavanje; Razumevanje slušanog govora; Preferencije u učenju; Stil i strategije učenja; Uticaj invaliditeta na usvajanje, razvoj, usavršavanje i primenu akademskih veština	Postignuće na poslu: Opšte ponašanje na poslu; Delovanje u skladu sa uputstvima; Samostalan rad ili uz pomoć; Interesovanja ili preferencije u vezi posla; Deksitet; Sposobnosti; Međuljudski odnosi i socijalizacija; Druge radne veštine
Senzorni: (Vid, sluh, senzitivnost dodira)	Kontrola okruženja: Sposobnost da se kontrolišu događaji u okruženju; Sposobnost da se uzajamno deluje sa drugima i utiče na akcije drugih	Rekreacija / Odmor: Slobodno vreme, održavanje fizičke forme, upotreba javnih objekata i kapaciteta za rekreaciju i stepen socijalne participacije
Komunikacija: Produkcija zvuka i govor, receptivni i ekspresivni jezik, glas, fluencnost, augmentativna i alternativna komunikacija	Socijalna kompetencija: Adaptivno ponašanje i socijalne veštine koje omogućavaju detetu ili mladoj osobi da odgovori na zahteve okruženja i da preuzme odgovornost za vlastito i tuđe blagostanje	Drugo:
Kognitivni: Procena sposobnosti i mentalnih procesa uz pomoć kojih pojedinac primenjuje znanje, misli i rešava probleme		

Domen(i) u kojima su funkcionalne sposobnosti trenutno problematične (Unesite po jedan domen na svaku liniju. Ukoliko je potrebno upotrebite dodatni papir)	Uzmite u obzir funkcionisanje u svim uobičajenim okruženjima			
	Identifikujte specifične zadatke u ovom domenu čije izvođenje je trenutno teško ili nemoguće na očekivanom nivou samostalnosti	A) Opišite posebne strategije, adaptacije i pomagala koje se trenutno koriste da bi se umanjile prepreke za izvođenje zadatka	B) Da li postoje prepreke sa kojima se učenik neprestano susreće kada pokušava da obavi ovaj zadatak? Ako da, opišite	C) Opišite nova ili dodatna sredstva asistivne tehnologije sa kojima će se pokušati ukloniti kontinuirane prepreke, ili naznačite da je potrebno dalje istraživanje

REZIME RAZMATRANJA potreba za uslugama asistivne tehnologije. Ako je tim utvrdio da postoji potreba, opišite šta će biti obezbeđeno/ pruženo (specifičnija procena potreba za asistivnom tehnologijom; postojeća pomagala, adaptacija ili modifikacija postojećih pomagala; dodatna pomagala; tehnička pomoć oko rukovanja ili upotrebe uređaja, obuka učenika, osoblja ili porodice, itd.).

Odluka	Rezime razmatranja			
	Potrebe su trenutno zadovoljene. Očekuje se da se sadašnji ciljevi mogu postići bez uređaja ili usluga asistivne tehnologije. Trenutno nije neophodna AT.			
	Očekuje se da se ne može napraviti odgovarajući napredak bez pomoći asistivne tehnologije. Ovaj učenik zahteva uređaje/usluge asistivne tehnologije i oni će se koristiti za naznačene zadatke u uobičajenim okruženjima (Navedi vrstu i trajanje u planu)			
	Potrebno je dalje istraživanje / procena da bi se utvrdilo da li i koja vrsta uređaja ili usluga asistivne tehnologije bi mogli biti potrebni (Navedi prirodu i trajanje istraživanja u planu)			
Navedite uređaje i usluge AT koje treba pružiti. Uključite i one koji se trenutno uspešno koriste i one koje treba pokušati ili dodati		Odgovorne osobe	Početak	Trajanje

Prilagođeno iz: © Zabala, J.S. (2005) Assistive Technology Consideration Guide. Based on Denham, A. P., & Zabala, J. S., (1999). Assistive Technology Consideration Guide for IEP Teams

SETT okvir

KORISNIK	OKRUŽENJE	ZADACI	ALATI
<ul style="list-style-type: none"> •Šta korisnik treba raditi? •Koje su njegove specifične potrebe? •Koje su korisnikove trenutne sposobnosti?	<ul style="list-style-type: none"> •Koji materijali i oprema su trenutno dostupni u okruženju? •Kakva je fizička organizacija okruženja? •U kom okruženju dete boravi (vrtić/škola)? Da li je moguće da se će nešto promeniti? •Koje podrške su dostupne korisniku? •Koji resursi su dostupni pružaocima podrške?	<ul style="list-style-type: none"> •Koje se redovne, prirodne aktivnosti odvijaju u okruženju? •Šta drugi rade? •Kako se aktivnosti mogu modifikovati u svrhu prilagođavanja korisnikovim potrebama? •Kako tehnologija može podržati detetovo aktivno učestvovanje u tim aktivnostima?	<p>Koje se nisko ili visoko tehnološke opcije trebaju uzeti u obzir kod razvoja sistema sa aktuelnim potrebama i sposobnostima u izvođenju datih zadataka?</p> <p>Koje strategije se mogu primeniti za povećanje korisnikovog izvođenja?</p> <p>Kako se ti alati mogu isprobati sa korisnikom u tipičnom okruženju gde će ih i koristiti?</p>

Procena

1. Prikupljanje informacija o korisniku
2. **Procena korisnika**
3. Utvrđivanje prioriteta
4. Predlog i izbor mogućih rešenja
5. Plan implementacije
6. **Probno korišćenje**
7. **Praćenje**

Pitanja & Slušanje

- Šta Vaše dete čini srećnim?
- Šta Vaše dete zanima?
- Da li se dete igra sa drugom decom?
- Kako Vam dete daje do znanja da nešto želi?
- Kako Vam dete daje do znanja da nešto ne želi?
- ...

Pitanja

- Zvuk/buka u okruženju...
- Svetlost...
- Vreme dostupno za podršku....
- Dinamiku rada u vrtiću (prostorije/nameštaj/...)

Jasan ishod procene...

- PLAN

Sofijin Plan Asistivne Tehnologije

Cilj učenja ili učestvovanja Sofija će izneti zahteve, izneti mišljenje i podeliti informacije sa drugima tokom dana.

Šta se trenutno događa?

Sofija govori nekoliko reči i koristi neke zvuke i gestove da bi izrazila zahteve. Ona daje zagrljaje i nežna je kada je srećna a plače kada je uznemirana. Ona generalno nema interakciju sa drugom decom u odeljenju.

Šta bi ste voleli da vidite da se događa?

Tim bi voleo da Sofija bude u mogućnosti da pravi izbore i zahteve tokom dnevnih rutina i aktivnosti, kao što su vreme za ručak, igru, vreme provedeno napolju, vreme za razgovore i za spavanje. Oni bi voleli da Sofija da komentar o sebi, drugima i njenoj okolini.

Ideje za Asistivne tehnologije

1. Kako možemo da promenimo okruženje?

Staviti karte sa slikama po celoj kući u učionici.

2. Koju opremu možemo da pružimo?

Ohrabriti braću/sestre kod kuće i vršnjake u učionici da naprave i koriste komunikacijske karte sa Sofijom.

3. Kako možemo da promenimo aktivnosti?

Majka i učiteljica će pružiti fotografije članova porodice, vršnjaka, i drugih Sofijinih omiljenih stvari za korišćenje na komunikacijskim kartama.

4. Kako možemo da promenimo materijale?

Komunikacijske table će biti napravljene za individualne aktivnosti i rutine (vreme za ručak, vreme provedeno napolju, vreme za razgovore, vreme za igru sa lutkom, umetnost i za spavanje). Glavne ili osnovne karte služe za vezu sa Sofijom, da bi ona nastavila dalje.

5. Kako možemo da promenimo raspored?

Nije dostupno.

6. Kako možemo da prilagodimo instrukcije?

Nije dostupno.

Strategije učenja

Kako podržati dete u korišćenju AT (npr. modelovanje)? Majka i učiteljica će koristiti glasove stimulacije i komunikacijske karte da bi u što je moguće više slučajeva pomogle Sofiji da ih nauči koristiti. U početku, majka i učiteljica mogu same uzeti Sofijin prst i pomoći joj u donošenju odluke. Kasnije kako Sofija sve više napreduje sa kartama, to prelazi u više suptilno pokazivanje ili glasovna upustva.

Procena

• ...

...

HVALA

...

